



การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน Development of a Sustainable Moral School Administration Model

นรินทร์ ขวัญควิน¹ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ² ศิลป์ชัย สุวรรณมณี³ และ สุนทรี วรรณไพเราะ⁴

Narin Khwankwin,¹ Rungchatchadaporn Vehachart,²

Sinchai Suwanmanee³ and Suntaree Wannapairo⁴

Article History

Receive: March 3, 2022

Revised: May 27, 2022

Accepted: May 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน และเพื่อประเมินความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบ ในรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประชากร สำหรับการวิจัยนี้คือ โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว (ระดับประถมศึกษา) ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 127 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลต่อโรงเรียน จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน/ รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม รวมทั้งสิ้น 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ผ่านเกณฑ์ เห็นด้วยร้อยละ 80 ขึ้นไป มี 9 องค์ประกอบ 113 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม มี 9 องค์ประกอบ จำนวน 104 ตัวบ่งชี้ และ 3) รูปแบบ การบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมี องค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านการมีส่วนร่วม ($L = 0.88$) เท่ากัน รองลงมาคือ ด้าน หลักสูตร และด้านบุคคล (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) ($L = 0.87$) เท่ากัน ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน ด้านการบูรณา การ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม ($L = 0.82$) เท่ากัน ด้านนโยบาย ($L = 0.79$) และด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($L = 0.78$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนา ; รูปแบบ ; การบริหาร ; โรงเรียนคุณธรรม ; ความยั่งยืน

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ , Doctoral Student in Educational Administration, Faculty of Education, Thaksin University

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ , Associate Professor, Faculty of Education, Thaksin University

^{3,4} อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ , Lecturer, Faculty of Education, Thaksin University

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the components and indicators of sustainable moral school administration, to develop a sustainable moral school administration model, and to assess the consistency of components in the sustainable moral school administration model using mixed method research. The population of this research was 254 people from 127 four-star moral schools (elementary level) according to the announcement of the Office of the Basic Education Commission (OBEC), included two informants from each school such as school directors or deputy school directors and teachers who was responsible for the moral school project. The research instruments consisted of semi-structured interview form, questionnaire, and focus group discussion. The statistics used for the data analysis were percentage, frequency, mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis (CFA). The research findings revealed that 1) there were 9 components and 113 indicators of the sustainable moral school administration model that passed the criteria of 80 percent or higher according to the expert's opinion, 2) the development of the sustainable moral school administration model based on the opinions of the experts using a focus group discussion consisted of 9 components and 104 indicators, and 3) both components and indicators of the sustainable moral school administration model were consistent with the empirical data. The most significant components were the process and the participation aspect ($L=0.88$), followed by the curriculum and people aspect (administrators, teachers, students) ($L=0.87$), Venues and atmosphere aspect, integration aspect, and organizational culture and Shared Values aspect ($L=0.82$), policy aspect ($L=0.79$), and learning organization ($L=0.78$), respectively.

Keywords : Development ; Model ; Administration ; Moral School ; Sustainability

บทนำ

ปัญหาของบุคคลหรือสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงและกระจายเป็นวงกว้างมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อวิถีเรียบง่าย ดั้งเดิมของไทย วิถีชีวิตแม้จะสะดวกสบายมากขึ้นแต่ความสุขกลับลดลง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ความสัมพันธ์ ในครอบครัวหรือชุมชน เสื่อมถอยลง (Office of the National Economic and Social Development Board, 2006) ทุกสังคมต้องการคนดี การสร้างคนดีจึงเป็นพันธกิจจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันไว้ด้านความเลวร้ายที่กำลังกัดกร่อนสังคม ในทำนองเดียวกันพันธกิจสำคัญของการศึกษาคือ ปลุกฝังคุณความดีให้เป็นภูมิคุ้มกันเยาวชน เตรียมผู้เยาว์ให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี (Nakornthap, 2007) ซึ่งในการจัดการศึกษาไทยก็มีเป้าหมายพัฒนาคุณธรรมและความรู้ ควบคู่กันมาโดยตลอด โดยมีกรอบ แนวคิดให้การศึกษากลายเป็นกลไกการพัฒนาคูให้เกิดคุณธรรมนำความรู้ (Office of the Education Council, 2007)

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาจึงต้องควบคู่กับการพัฒนาด้านความรู้และทักษะจะช่วยให้คนใช้ ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นคนดีของสังคมอย่างสมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 (Ministry of Education, 1999) ที่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในแง่ของการพัฒนา เจตคติ การสร้างคุณธรรมจริยธรรม ในมาตรา 4 วรรคแรกว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญ งามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุน ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” โดยการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมอย่างจริงจังของประเทศไทยนั้น เริ่มจาก ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และคณะกรรมการรับสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในการช่วยเหลือโรงเรียนให้สร้างคนดีแก่บ้านเมือง (Moral School Center Foundation of Virtuous Youth, 2017) โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ตั้งเป็นกองทุนใช้ชื่อว่ากองทุนการศึกษา โดยพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะ ทำงานแบบปิดทองหลังพระ ซึ่งคณะทำงานได้คัดเลือกโรงเรียน เข้าร่วมตั้งเป็นโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา โดยกำหนดหลักทำงานให้กับโรงเรียน 2 เรื่อง คือ สร้างความพร้อมและสร้างคนดี โครงการโรงเรียนคุณธรรม เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2555 เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งถือเป็นโครงการพระราชดำริโครงการ



สุดท้ายที่พระองค์ให้ก่อตั้งขึ้นขณะที่ทรงพระประชวรอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่เยาวชนอย่างยั่งยืน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเด็ก รวมถึงสนับสนุนการเสริมสร้างเกียรติยศศักดิ์ศรี และอุดมการณ์ของครู เพื่อให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในระยะที่ 2 (ปี พ.ศ.2557) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ก่อตั้งมูลนิธิยุวสถิรคุณ เพื่อดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยมี ศ.เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี อดีตปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม และจนกระทั่งในปี พ.ศ.2559 ซึ่งถือเป็นระยะที่ 3 ของการสร้างโรงเรียนคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายขยายแนวทางการสร้างโรงเรียนคุณธรรมให้กับสถานศึกษาทั่วประเทศ และในปี พ.ศ.2562 มูลนิธิยุวพัฒน์ได้มาดำเนินงานดังกล่าวแทน ซึ่งก่อตั้งโดยกลุ่มบริษัทพีเอ็มเอ็มมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2536 มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสให้มีการศึกษาและมีอาชีพที่เหมาะสมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมไทยโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของหลักการและกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม “4+6 โมเดล” ที่จะเกิดแก่นักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศ จึงได้จัดตั้งสถาบันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมขึ้นมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่สถานศึกษาเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณธรรมในสถานศึกษาทุกประเภท (Weerakitti, 2021)

ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยให้สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2017) และในขณะเดียวกันยังพบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มอบนโยบายส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในความดูแลทั่วประเทศในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ มากมาย อาทิ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสุจริต โรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) และโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งนโยบายที่กล่าวมาล้วนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทั้งสิ้น แต่การดำเนินงานตามโครงการที่กล่าวมาค่อนข้างซ้ำซ้อนกันไม่เป็นเอกภาพ ไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนคุณธรรมไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ขาดการติดตามผลการดำเนินงาน และขาดความยั่งยืนและต่อเนื่อง ดังนั้น การจะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้ได้ผลนั้นต้องเริ่มที่การพัฒนากระบวนการคิดเกี่ยวกับตัวคุณธรรม จริยธรรม และระบบที่เกี่ยวข้องอย่างเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจากส่วนกลางสู่โรงเรียน จากผู้กำหนดนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ด้วยการผลักดันให้ศูนย์กลางของการดำเนินการอยู่ที่ตัวนักเรียนเอง โดยครูจะต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายส่งกำลังบำรุงให้นักเรียนมีความเข้มแข็งในการจัดการกับสิ่งที่เขาเห็นว่าควรปรับปรุงและไม่ควร และคิดว่าเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่เป็นปัญหา ในระดับนักเรียนการที่นักเรียนส่งงานไม่ตรงเวลา ไม่มีสมาธิมาเรียน พูดจาไม่สุภาพเรียบร้อยกับครู ซึ่งเป็นเรื่องของคุณภาพของจิตใจที่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมหรือไม่มีการเรียนรู้หน้าที่ของตนเองตามสถานะที่พึงเป็นหรือไม่ และเรื่องอื่นๆ ที่คนๆ หนึ่ง พึงตระหนักรู้สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเท่าเทียมและเท่าทัน (Office of the Education Council, 2007)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และมีแนวคิด ทฤษฎีที่รองรับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้จริง ได้แก่ ทฤษฎีการเชื้อเชิญ (invitational Theory) (SP's) ซึ่งประกอบด้วยนโยบาย (Policy) กระบวนการบริหาร (Process) หลักสูตร (Program) อาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) และบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) (Purvey and Novak, 2008) และแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Education for Sustainable Development (ESD) ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั่วโลก แต่ยังมีประเด็นท้าทายในกระบวนการจัดการศึกษาอีกหลายประการ อาทิเช่น การมีส่วนร่วม (Participation) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การบูรณาการ (Integration) และวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าว มาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมเกิดความยั่งยืน เหมาะสม และจะเป็นทางเลือกหนึ่ง สู่การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และรวมถึงเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อประเมินความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี ข้อค้นพบจากการศึกษาเอกสารตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม

สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้นำเสนอเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้อง 5 ทฤษฎี ได้แก่

- 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ของ Kohlberg (1976) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น ระดับ 3 (Level) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น ชั้น 2 (Stage) รวมเป็น 6 ชั้น ได้แก่ ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ทางสังคม Pre-Conventional Level ชั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ อายุ 2-7 ปี ชั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล 7-10 ปี ระดับที่ 2 ระดับทำตามเกณฑ์ (Conventional Level) ชั้นที่ 3 ขั้นทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ 10-13 ปี ชั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม 13-16 ปี ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Post Conventional Level) ชั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำสัญญา 16 ปีขึ้นไป และชั้นที่ 6 ขึ้นยึดเอาอุดมคติสากล
- 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) Bandura (1977) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่า การเกิดจริยธรรมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สิ่งที่เราเรียนรู้ ความเชื่อ และการควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด
- 3) ทฤษฎีการสร้างความกระจ่างในค่านิยม (Value Clarification Theory) นำเสนอโดย Rathus, Harmin and Simon (1978) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คือ กระบวนการที่บุคคลสามารถเลือกค่านิยม โดยอาศัยความรู้สึกและการวิเคราะห์พฤติกรรมว่าจะเลือกพฤติกรรมอย่างไร เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเลือกและช่วยในการกำหนดว่าการเลือกพฤติกรรมเช่นนั้นจะมีเหตุหรือไม่ เมื่อเป็นผลของการวางเงื่อนไขในครั้งก่อนๆ เพราะสร้างความกระจ่างในค่านิยมนี้เป็นแนวคิดของกลุ่มมนุษยวิทยาที่มองว่า ค่านิยมเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมของบุคคลจะสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมาย และคุณค่าสำหรับตน ถ้าผู้นั้นมีค่านิยมประจำตัวอย่างเด่นชัด ซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินใจค่าความกระจ่างของบุคคล มี 7 ขั้นตอน
- 4) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์พยายามค้นคว้าหาทฤษฎี ที่จะอธิบายพัฒนาการต่างๆ ของมนุษย์รวมถึงด้านจริยธรรมด้วย นักจิตวิทยากลุ่มนี้มี ซิกมุนด์ فروยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้นำของกลุ่ม فروยด์ เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์ จะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิต เรียกว่า อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ตามลำดับ อิดเป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด และจะผลักดันให้เด็กสนองต่อความต้องการตามสัญชาตญาณ ในขณะที่อีโก้ก็จะแสวงหาความสุขในตัวเองด้วย แต่อำสยการทำงานของอิดอย่างเดียว บางครั้งก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ครั้งต่อมาเมื่อเด็กมีอายุ 3-6 ปี ซูเปอร์อีโก้ก็จะพัฒนาขึ้น เพื่อควบคุมระบบจริยธรรมในตัวบุคคลทำให้ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม และมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคม โดยผ่านกระบวนการเรียนของผู้อบรมเลี้ยงดูโดยมากคือพ่อแม่ตนเอง (Wongakson, 2019) และ
- 5) ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม Bhanthumnawin (2016) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6-60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นมีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม มี 3 ส่วน คือส่วนที่เป็นดอกและเป็นผลไม้มือของต้นไม้ ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นราก

ทฤษฎีการเชื้อเชิญ (Invitational Theory) (5P's)

ทฤษฎีการเชื้อเชิญ (Invitational Theory) (5P's) ประกอบด้วย นโยบาย (Policy) กระบวนการบริหาร (Process) หลักสูตร (Program) อาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) และ บุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) (Purkey and Novak, 2008) โดยมีหลักพื้นฐานห้าข้อที่จำเป็นในการทำความสำเร็จทฤษฎีการเชื้อเชิญ ได้แก่ 1) คนมีความสามารถ มีคุณค่า และมีความรับผิดชอบ และควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม 2) การให้ความรู้ควรเป็นกิจกรรมความร่วมมือและร่วมคิดร่วมทำ 3) กระบวนการมีความสำคัญเท่ากับผลผลิตต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการ 4) คนทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าที่ซ่อนอยู่ภายในตัว และยังใช้ศักยภาพของตัวเองเพียงส่วนเล็กน้อยของศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่ในตัวเอง และ



5) ศักยภาพที่สามารถบรรลุได้ดีที่สุดโดยสถานที่ นโยบาย โปรแกรม และกระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อเชิญโดยเฉพาะการพัฒนา เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นค้นพบศักยภาพของตัวเองและเชิญชวนให้ปรากฏออกมาได้เต็มที่ (Satawut, 2010)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และองค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Education for Sustainable Development (ESD) ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั่วโลก แต่ยังมีประเด็นท้าทายในกระบวนการจัดการศึกษา อีกหลายประการ อาทิ การมีส่วนร่วม (Participation) Cohen and Uphoff (1981) ได้ให้ความหมายว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ และ United Nations (1981) ได้ให้ความหมายว่า การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ไว้ดังนี้ Senge (1990) กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้หมายถึง สถานที่ซึ่งผู้คนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างสรรค์ผลงานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นที่ซึ่งเกิดรูปแบบการคิดใหม่ๆ หลากหลาย ซึ่งแต่ละคนมีอิสระที่จะสร้างแรงบันดาลใจ และทุกคนต่างเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ Garvin (1993) ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง องค์กรที่มีทักษะในการแสวงหาและถ่ายโอนความรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากความรู้ใหม่และการเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างลุ่มลึก นอกจากนี้ Marquardt and Reynolds (1996) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรที่มีบรรยากาศของการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่ม มีการสอนบุคลากรให้มีกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ขณะเดียวกันทุกคนเรียนรู้จากประสบการณ์ ความผิดพลาดและความสำเร็จที่เกิดขึ้นในองค์กรซึ่งผลคือ ทำให้ทุกคนตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการ (Integration) Beane (1991) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วนการบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน (Organization-Wide Goal) และวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) Schermerhorn, Hunt and Osborn (1997) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมองค์กรว่าเป็นระบบของกิจกรรมค่านิยม คุณค่า และความเชื่อร่วมกันซึ่งพัฒนาขึ้นในองค์กรและใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร และ Robbins (2003) ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่าวัฒนธรรมองค์กรมีลักษณะ เฉพาะของแต่ละองค์กรจะทำให้มองเห็นความแตกต่างระหว่างองค์กรหนึ่งและนอกจากวัฒนธรรมองค์กรจะทำให้เกิดความยึดมั่นผูกพันของคนในองค์กรแล้วยังช่วยลดความยึดมั่นในตนเองของสมาชิกอีกด้วย อันเป็นผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในองค์กรมากยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าวัฒนธรรมองค์กรก่อให้เกิดจิตสำนึกและกลไกในการควบคุมในองค์กรโดยมิต้องใช้ระบบทางการบริหารในการควบคุมสมาชิกในองค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้เลือกโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านโรงเรียนคุณธรรม และโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสุจริต โรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) และโรงเรียนวิถิพุทธ ในแต่ละภูมิภาค จำนวนโรงเรียน 15 แห่ง โดยวิธีการสัมภาษณ์ จากองค์ประกอบของทฤษฎีการเชิญเชิญ (Invitational Theory) (5P's) (Purkey and Novak, 2008) ประกอบด้วย นโยบาย (Policy) กระบวนการบริหาร (Process) หลักสูตร (Program) อาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) และ บุคคล (People) และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วม องค์กรแห่งการเรียนรู้ การบูรณาการ และวัฒนธรรม องค์กรและค่านิยมร่วม เพื่อหาตัวบ่งชี้โดยมีการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 104 ตัวบ่งชี้
2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนมีผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การใช้แบบสอบถาม เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ สมบูรณ์ที่สุด และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนได้ต่อไป โดยได้แบ่งการวิจัย เป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนคุณธรรม และโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 3 รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

1.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านโรงเรียนคุณธรรม และโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสุจริต โรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) และโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภูมิภาคต่างๆ 6 ภูมิภาค 15 แห่ง จำนวน 45 คน



จากการใช้แบบสอบถามเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณธรรม จำนวน 12 คน และจากการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ชนิดกิ่งโครงสร้าง เป็นข้อคำถามใน 9 องค์ประกอบ แบบปลายเปิด ได้แก่ ด้านนโยบาย (Policy) ด้านกระบวนการบริหาร (Process) ด้านหลักสูตร (Program) ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ด้านการบูรณาการ (Integration) และด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value)

2) แบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 (Bloom, 1968)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ผลเป็นข้อมูลพื้นฐาน เป็นกรอบในการสร้าง และพัฒนารอบแนวคิดในองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 45 คน จากโรงเรียน 15 แห่ง เพื่อนำข้อมูลมากำหนดตัวบ่งชี้ ของแต่ละองค์ประกอบ

3) นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ได้จากการสัมภาษณ์ ไปทำแบบสอบถามเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย และให้ผู้ คณวุฒิดำเนินการตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์องค์ประกอบ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปสาระสำคัญและความ สอดคล้องของแนวคิดในภาพรวม จากนั้นนำมาสรุปเรียงเป็นตัวบ่งชี้ ตามประเด็นองค์ประกอบที่กำหนดไว้

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ แบบสอบถามเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย ใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 80 (Bloom, 1968)

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนมูลนิธิยุวพัฒน์ ผู้นำทางศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ประถมศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีงานวิจัยด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้วิจัยเลือกให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบตรวจสอบร่างรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และปรับความสมบูรณ์ของร่างรูปแบบฯ ตามข้อเสนอแนะ

การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรม อย่างยั่งยืน

3.1 ประชากร

ประชากร คือ ประชากรสำหรับการวิจัยนี้ (Sedlack and Stanley, 1992) คือโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับ 4 ดาว (ระดับประถมศึกษา) ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 127 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลต่อโรงเรียนจำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน/รอง ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม รวมทั้งสิ้น 254 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเมินความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) กับผู้อำนวยการโรงเรียน/รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว (ระดับประถมศึกษา) ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 127 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลต่อโรงเรียนจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 254 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) วิเคราะห์ตัวแปรที่สังเกตได้กับค่าทำนายของตัวแปรกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 โดยใช้คอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 45 คน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 118 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบาย (Policy) มีตัวบ่งชี้จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านกระบวนการบริหาร (Process) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านหลักสูตร (Program) มีตัวบ่งชี้จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 23 ตัวบ่งชี้ 6) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ 7) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 8) ด้านการบูรณาการ (Integration) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ 9) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 22 ตัวบ่งชี้ และจากการใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย) จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ตัวบ่งชี้ทั้งหมดมีจำนวน 118 ตัวบ่งชี้ ที่ผ่านความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อยละ 80 แต่บางตัวบ่งชี้มีความซ้ำซ้อนกัน ผู้ทรงคุณวุฒิจึงแนะนำให้ควรรวมและปรับสำนวนภาษาใหม่ ดังนั้น มีตัวบ่งชี้ที่จะนำไปใช้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนในระยะที่ 2 จำนวน 113 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับ Khunbut (2019) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผลโรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จเงินนาสาครเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จเงินนาสาครเคราะห์) พบว่า มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 2) การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนของครู 4) การเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน 5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน รวม 14 องค์ประกอบย่อยและ 50 รายการ และสอดคล้องกับ Ballangpattama (2020) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก และ 10 องค์ประกอบย่อย

2. ผลการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ภายใต้องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) นโยบาย (Policy) 2) กระบวนการบริหาร (Process) 3) หลักสูตร (Program) 4) อาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) 5) บุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) 6) การมีส่วนร่วม (Participation) 7) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 8) การบูรณาการ (Integration) และ 9) วัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) โดยผ่านการเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 104 ตัวบ่งชี้ และเมื่อพิจารณารายการองค์ประกอบจะปรากฏดังนี้

1. ด้านนโยบาย (Policy) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ น้อมนำศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักการทรงงานตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน 2) นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน 3) ขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของมูลนิธิยุวพัฒน์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) ดำเนินงานตามกรอบแนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม 5) ประการ (ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต



ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม) 5) ดำเนินการตามตัวชี้วัดของโรงเรียนคุณธรรม (การมีอุดมการณ์คุณธรรมต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม กลไกและเครื่องมือในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันทั้งโรงเรียน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง กระบวนการมีส่วนร่วมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของภาคีเครือข่าย องค์ความรู้และนวัตกรรมคุณธรรม และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม (ศูนย์การเรียนรู้/หน่วยพัฒนา) 6) ประกาศแนวทางให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทราบและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม 7) ปลุกฝังจิตสำนึกให้ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนได้ยึดมั่นในความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต 8) สร้างความเข้าใจให้ทุกคนร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวในการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน 9) การจัดการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม 10) กำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนไว้ชัดเจน และ 11) สร้างกระบวนการให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง สอดคล้องกับ Weerakitti (2021) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ โดยน้อมนำศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้ หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นั้น ต้องให้ทุกคนรับรู้ รับทราบนโยบาย เป้าหมายที่โรงเรียนจะร่วมกันดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เน้นให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

2. ด้านกระบวนการบริหาร (Process) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) วางแผนงาน/โครงการและสร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม 2) มอบหมายผู้รับผิดชอบงาน/โครงการ ในการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมไว้ชัดเจน 3) สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 4) กำหนดงาน/โครงการด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างชัดเจน 5) ยึดมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรมเป็นหลักในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม (มาตรฐานผู้บริหาร มาตรฐานครู มาตรฐานนักเรียน และมาตรฐานโรงเรียน) 6) จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้อย่างเพียงพอ 7) จัดกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ครอบคลุมทั้งโรงเรียน 8) ส่งเสริม สนับสนุน เสริมแรงให้รางวัลครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน 9) สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ ได้ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นกัลยาณมิตร และ 10) จัดให้มีการประเมินผลและประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Khunbut (2019) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จสินนาสงเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จสินนาสงเคราะห์) ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบหลัก การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) องค์ความรู้ของผู้บริหาร 2) การบริหารจัดการที่ดี 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี มีจำนวนรายการ 10 รายการ

3. ด้านหลักสูตร (Program) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีหลักสูตร/แนวทางในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม 2) มีโครงการคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรม 3) มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือจากมูลนิธิยุวพัฒน์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4) มีการกำหนดให้คุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 5) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีการถอดบทเรียนในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC : Professional Learning Community) 6) ศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม 7) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 8) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ 9) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการกับวิถีการปฏิบัติตนตามศาสนาที่ตนนับถือ 10) นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรม 11) บูรณาการแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างหลากหลายรอบด้าน ตามบริบทและความพร้อมของโรงเรียน 12) มีการวัดผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โรงเรียนคุณธรรมตามสภาพจริง และ 13) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่างๆ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับ Phothong (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม พบว่าองค์ประกอบ หลักสูตรมีการบูรณาการคุณธรรม มี 10 ตัวแปร

4. ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) โรงเรียนสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย 3) มีป้ายให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) มีสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม 5) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีความรักใกล้ชิดอบอุ่น ห่วงใยกัน 6) เน้นความพอเพียง และประหยัด 7) มีห้องเรียนคุณธรรม 8) มีมุมเกียรติยศ ยกย่องเชิดชูนักเรียน

ครู และผู้บริหาร 9) มีสถานที่ปฏิบัติงานของแต่ละศาสนา และ 10) ไม่มีสิ่งเสพติด และอบายมุขทุกชนิดภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ Khunbut (2019) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จจินนาทวงศ์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จจินนาทวงศ์) ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยองค์ประกอบหลัก การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อคุณธรรม 2) การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และ 3) การจัดข้อมูล สารสนเทศและการเผยแพร่ มีจำนวน รายการ 11 รายการ

5. ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในโครงการโรงเรียนคุณธรรมเป็นอย่างดี 2) ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้นำต้นแบบในการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ 4) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม 5) ผู้บริหารกำกับติดตาม และประเมินการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 6) ผู้บริหารมุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศเวลาให้กับการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง 7) ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรและเข้าถึงง่าย 8) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ได้เสนอความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม 9) ผู้บริหารให้การสนับสนุนและร่วมมือกับครูในการแก้ไขปัญหานักเรียน 10) มีการสร้างครูแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม 11) ครูมีความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม 12) ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ 13) ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด 14) มีการสร้างนักเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม 15) นักเรียนสามารถวิเคราะห์และให้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมได้ 16) นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน 17) นักเรียนพร้อมที่จะรับฟังในแก้ไขปัญหาดูเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น 18) นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และพร้อมที่จะทำความดี 19) นักเรียนมีความรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม และ 20) นักเรียนมีการจัดทำสมุดบันทึกความดี สอดคล้องกับ Phothong (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม พบว่าองค์ประกอบ ผู้นำมีคุณธรรม มี 23 ตัวแปร นักเรียนมีพฤติกรรมพึงประสงค์ มี 22 ตัวแปร ครูเป็นแบบอย่างที่ดี มี 9 ตัวแปร และ นักเรียน และครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากโครงการคุณธรรม มี 4 ตัวแปร

6. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการสร้างเครือข่ายด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม 2) สร้างความร่วมมือกับมูลนิธิยุวพัฒน์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 3) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม 4) ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองเห็นคุณค่าประโยชน์ของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน 5) ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพื่อช่วยสนับสนุนให้บรรลุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนด 6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องรับรู้เป้าหมาย ด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน และช่วยเหลือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามความเหมาะสม และ 7) เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สอดคล้องกับ Khunbut (2019) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จจินนาทวงศ์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 2) การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนของครู 4) การเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน และ 5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน รวม 14 องค์ประกอบย่อยและ 50 รายการ

7. ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีศูนย์การเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) มีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียน 3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มย่อย 4) เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มูลนิธิยุวพัฒน์ มูลนิธิคนดีของแผ่นดิน หรือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดขึ้น 5) มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 6) มีองค์กรภายนอกมาศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 7) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม สอดคล้องกับ Choenram (2020) ได้กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยต้องมีการสร้างพลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) ให้เกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม บุคลากรมีความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ บุคลากรมีการคิดอย่างเป็นระบบ บุคลากรมีแบบแผนทางความคิด ไม่ยึดติดกับความเชื่อก่อนหน้านี้ มองโลกอนาคต บุคลากรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการสนทนาเป็นที่เป็นเปิดเผย มีรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ เช่น เรียนรู้จากการปรับตัว เรียนรู้จากการคาดการณ์ และที่สำคัญต้องมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Action Learning) วิธีการนี้อยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า “การกระทำกับการเรียนรู้ ต้องเกิดควบคู่กันไป” เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติที่อาศัยประสบการณ์ ความรู้ มุมมองที่



กลุ่มหรือบุคคลมีจากการชักถาม และแลกเปลี่ยนความเห็น ซึ่งนำไปสู่ทางออกใหม่ๆ ที่แตกต่าง นำความรู้มาคิดใคร่ครวญและแลกเปลี่ยนถ่ายทอดแก่กัน สร้างประโยชน์ให้กับตน ทีม และองค์กร

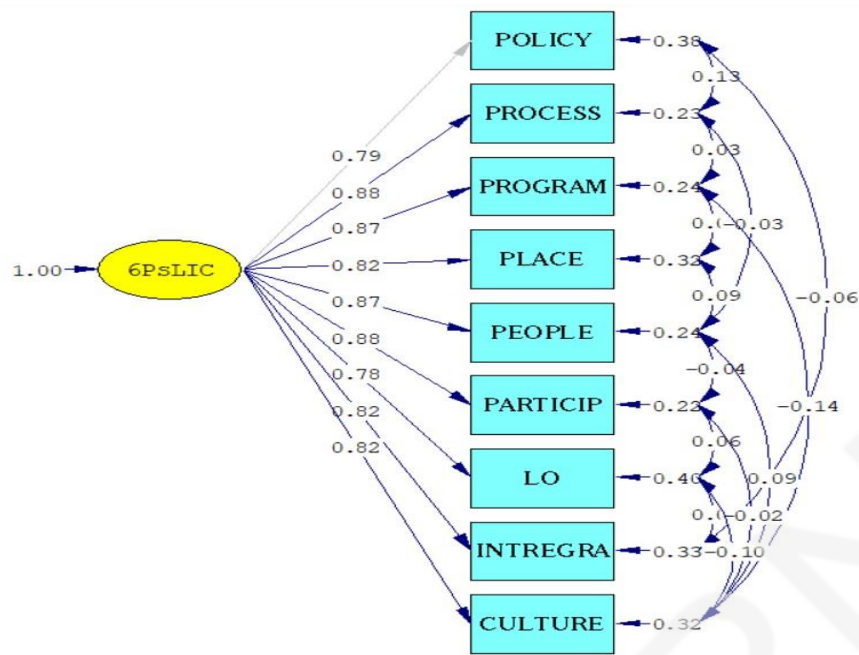
8. ด้านการบูรณาการ (Integration) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการบูรณาการงาน/โครงการด้านคุณธรรมจริยธรรมในแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน 2) มีการบูรณาการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในวิถีชีวิตประจำวัน 3) มีการบูรณาการด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมภายในห้องเรียน (โครงการคุณธรรม) 4) มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) มีการบูรณาการการจัดกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและกลุ่มเครือข่าย 6) มีการบูรณาการองค์ความรู้/แนวคิด/หลักการหรือวิธีการเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับโครงการอื่นๆ และ 7) มีการบูรณาการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ สอดคล้องกับ Moral School Center, Foundation of Virtuous Youth (2017) ได้กล่าวถึงการบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ ในส่วนโครงการของโรงเรียนทุกโครงการว่าสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการ/กิจกรรมในชั้นเรียนมีความสำคัญที่สุด การบูรณาการคุณธรรมในการเรียนการสอนจะช่วยให้กิจกรรมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความต่อเนื่อง เป็นการฝึกอุปนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนได้ตลอดเวลา ได้ฝึกจนติดเป็นนิสัย เมื่อจบการศึกษาแล้วยังมีอุปนิสัยที่ดีติดตัวไปตลอด และทำให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเกิดความยั่งยืน มีโอกาสฝึกนักเรียนรุ่นต่อรุ่น อย่างไม่ขาดตอน ถือเป็นความสำเร็จของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

9. ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความยุติธรรม 2) การเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา 3) มุ่งมั่นในการทำงาน 4) สร้างความเชื่อมั่นศรัทธา 5) การไว้วางใจและการยอมรับ 6) มีความเมตตา 7) พุดจาสุภาพ 8) มีจิตสาธารณะ 9) เน้นทำงานเป็นทีม 10) มีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา 11) มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ 12) ใฝ่เรียนรู้ 13) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 14) รักความเป็นไทย 15) มีความซื่อสัตย์สุจริต 16) มีความเสียสละ 17) มีความอดทน อดกลั้น 18) มีความพอเพียง และ 19) มีความกตัญญูกตเวที สอดคล้องกับ Piriyaongrat, et al (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรตามการรับรู้ของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดองค์กรคริสตศาสนาในประเทศไทย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรตามการรับรู้ของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดองค์กรคริสตศาสนาในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การทำงานร่วมกัน (2) ยึดมั่นในหลักศาสนา (3) สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (4) การบริหารจัดการ และ (5) กลยุทธ์สร้างนวัตกรรมมุ่งความสำเร็จ

3. ผลการประเมินความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบในรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) (Bentler, 1990 ; Kline, 1998) จากประชากรทั้งหมด จำนวน 254 คน แสดงดังตาราง ที่ 1 และ ภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	t	R ²
ด้านนโยบาย (Policy)	0.79	-	0.62
ด้านกระบวนการบริหาร (Process)	0.88	20.96	0.77
ด้านหลักสูตร (Program)	0.87	15.85	0.76
ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place)	0.82	14.74	0.68
ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน)	0.87	15.73	0.76
ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	0.88	15.98	0.78
ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)	0.78	13.47	0.60
ด้านการบูรณาการ (Integration)	0.82	13.64	0.67
ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value)	0.82	14.31	0.68
$\chi^2 = 17.64$ df = 14 p = 0.22349 GFI = 0.98 AGFI = 0.95 CFI = 1.00 SRMR = 0.01 RMSEA = 0.032			



Chi-Square=17.64, df=14, P-value=0.22349, RMSEA=0.032

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 1 และภาพที่ 2 พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มี 9 องค์ประกอบ 9 ตัวแปร สังกัดได้จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ คำนวณหาค่าประจักษ์ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 9 ตัวแปร มีค่าเป็นบวก คำนวณหาค่าประจักษ์อยู่ระหว่าง 0.78 ถึง 0.88 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเชื่อมั่น (CR) ของตัวแปรแฝงหลัก รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน เท่ากับ 0.70 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.96 (สำหรับ Model PsLIC6 ผ่านการปรับ Modify จำนวน 22 ครั้ง)

การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 17.64$ df = 14 GFI = 0.98 AGFI = 0.95 SRMR = 0.01 RMSEA = 0.032 โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหาร (Process) และด้านการมีส่วนร่วม (Participation) (L = 0.88) เท่ากัน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร (Program) และด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) (L = 0.87) เท่ากัน ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) ด้านการบูรณาการ (Integration) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) (L = 0.82) เท่ากัน ด้านนโยบาย (Policy) (L = 0.79) และด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) (L = 0.78) ตามลำดับ

การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอื่น ๆ คือ การสร้างความยั่งยืน โดยนำทฤษฎีเชิงเชิฐ และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนมี 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการบริหาร (Process) 2) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) 3) ด้านหลักสูตร (Program) 4) ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) 5) ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) 6) ด้านการบูรณาการ (Integration) 7) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) 8) ด้านนโยบาย (Policy) และ 9) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยเริ่มจากองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุด พบประเด็นที่สำคัญอภิปรายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหาร (Process) มี 10 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารเป็นหัวใจของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งโรงเรียนคุณธรรมได้ยึดหลักการและกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม “4+6 โมเดล” ของมูลนิธิยุวพัฒน์ซึ่งได้พัฒนาตามแนวทางของมูลนิธิยุวสถิรคุณ เรียกชื่อย่อว่า “4+6 โมเดล” (4+6 Model) (Weerakitti, 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsri (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 พบว่า (1) การบริหาร



จัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตามนิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ประกอบด้วยแนวทางดังนี้ 1) ด้านการวางแผนงานคุณธรรม โดยร่วมดำเนินการ SWOT Analysis และให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประชุมระดมสมองใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานคุณธรรม 2) ด้านสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงานโดยประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน ปฏิบัติตนตามแนวทางของคุณธรรม เป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมิน ใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างมีทิศทาง 3) ด้านการกำหนดการติดตามนิเทศงานโดยให้คำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร และแนะนำ ส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมมาใช้ในการพัฒนางานคุณธรรมของโรงเรียน 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยกำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Participation) มี 7 ตัวบ่งชี้ มีความสำคัญมากที่สุดเช่นกันของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน จะเห็นได้ว่า โรงเรียนคุณธรรมนั้นมีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทั้งโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ครู บุคลากร นักเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน เป็นต้น เพื่อร่วมกันหาสาเหตุและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา และนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเกิดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Weerakitti (2021) กล่าวว่า การขับเคลื่อนงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จะใช้ “การมีส่วนร่วม” เป็นองค์ประกอบสำคัญแทบทั้งสิ้น วัตถุประสงค์ของหลักการท่าอย่างมีส่วนร่วม จึงมุ่งให้โรงเรียนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลและกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอก สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด การมอบหมายภาระงานรับผิดชอบให้บุคลากรภายในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร คณะครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ยังต้องคำนึงถึงแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ทุกคนเต็มใจให้ความร่วมมือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนถูกต้อง และในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมจึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ชุมชนท้องถิ่นเครือข่ายผู้ปกครอง และครอบครัวของนักเรียน ร่วมรับรู้แผนงานพัฒนาคุณธรรมให้นักเรียน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงานตามความพร้อมของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมในงานจะทำให้ความรู้สึกรักของการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงาน ช่วยให้งานโรงเรียนคุณธรรมมีความยั่งยืนได้

องค์ประกอบที่สำคัญรองลงมาของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านหลักสูตร (Program) มี 13 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านหลักสูตร ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมในการฝึกฝนอบรม พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และประชาชน ซึ่งเป็นอนาคตและกำลังสำคัญของชาติให้การพัฒนาประเทศให้มีคุณภาพที่ดี มุ่งเน้นให้มีการสร้างกระบวนการใฝ่เรียนรู้ บ่มเพาะด้านศีลธรรมคุณธรรมปลูกอุดมการณ์ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสร้างจิตสำนึกที่ดงามด้านการรู้จักสามัคคี ความซื่อสัตย์ สุจริต การเสียสละ ความพอเพียง มีวินัย ความรับผิดชอบ มีจิตอาสาและรักษาสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการ ในการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในระบบสถานศึกษาและนอกระบบสถานศึกษาให้ได้รับโอกาสการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึงโดยยึดถือการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phothon (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีการบูรณาการคุณธรรม มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง สำหรับอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม เนื่องจากหลักสูตรมีการบูรณาการคุณธรรม เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาจริยคุณ หรือที่เรียกว่า โครงการคุณธรรมเป็นกิจกรรมที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมเชิงบวก และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ เน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยมีคู่มือ และเอกสาร จากมูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมในระยะยาวต่อไป และสอดคล้องกับ Venkataraman (2020) ได้นำเสนอบทความสภาวะเรื่องราวคุณธรรม (ศีลธรรม) ในหลักสูตรของโรงเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบันอิทธิพลทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททำให้ครูและผู้บริหารละเลยในการเสริมสร้างพฤติกรรมทางศีลธรรมให้นักเรียน ดังนั้นครูควรส่งเสริมให้เด็กอ่านเรื่องสั้น เรื่องราวคำนิยามทางศีลธรรมและเรื่องราวบทเรียนคุณธรรมมากขึ้น และเด็กควรถูกลดโทษหากไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ดี และ องค์ประกอบด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน)

มี 20 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารกำกับติดตาม และประเมินการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ครูที่มีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม มีการสร้างครูแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และพร้อมที่จะทำความดี รวมถึงมีการสร้างนักเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สอดคล้องกับ Weerakitti (2021) ได้กล่าวว่า โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกครูแกนนำ ให้มั่นใจว่าเมื่อครูแกนนำได้รับการอบรมกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมแล้ว จะสามารถทำหน้าที่แกนนำได้อย่างดี ครูแกนนำจะเป็นทั้งครูวิทยากร และทีมงานของผู้บริหารโรงเรียน ที่ช่วยให้การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนได้ โดยครูแกนนำจะร่วมคัดเลือกนักเรียนที่มีภาวะผู้นำ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยงานโรงเรียนขึ้นเป็นนักเรียนแกนนำ

องค์ประกอบที่สำคัญต่อมา ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มี 10 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนสะอาด ร่มรื่น และปลอดภัย รวมถึงโรงเรียนมีสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม จะทำให้การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับ Moral School Center, Foundation of Virtuous Youth (2017) ได้เสนอว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความสำคัญต่อจิตใจของนักเรียน ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น ช่วยทำให้จิตใจแจ่มใส มีทัศนคติเชิงบวกเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องที่เข้ามาในโรงเรียนจะรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลให้เกิดความชื่นชมและยอมรับโรงเรียน ส่วนองค์ประกอบด้านการบูรณาการ (Integration) มี 7 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการบูรณาการองค์ความรู้ แนวคิด หลักการ หรือวิธีการเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับโครงการอื่นๆ มีการบูรณาการด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมภายในห้องเรียน (โครงการคุณธรรม) และมีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรสอดคล้องกับ Weerakitti (2021) ได้กล่าวว่า วิธีการที่จะทำให้การบูรณาการคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเกิดความยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย 1) สร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ 2) การบูรณาการคุณธรรมไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกกิจกรรม 3) การบูรณาการคุณธรรมกับกิจกรรมนักเรียน โดยสอดแทรกในโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนกำลังทำอยู่ 4) การบูรณาการคุณธรรมกับนโยบายต้นสังกัด ทั้งนโยบายของกระทรวงต้นสังกัด เขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้คุณธรรมจัดอยู่ในนโยบายที่ต้องปฏิบัติให้เกิดผล 5) การบูรณาการคุณธรรมกับบริบทของโรงเรียน ตั้งแต่วิสัยทัศน์ ปรัชญา นโยบาย การบริหารจัดการ การพัฒนาวิชาการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นไปอย่างเหมาะสม และ 6) การบูรณาการคุณธรรมกับวิถีชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มี 19 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วมของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ การพูดจาสุภาพ เน้นทำงานเป็นทีม มุ่งมั่นในการทำงาน มีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ใฝ่เรียนรู้ และมีความเสียสละ จะส่งผลให้การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Meekaew (2016) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงออกถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นๆ ซึ่งเกิดจากความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรนั้นมีลักษณะและองค์ประกอบที่มีความหลากหลายแต่ก็มีความคล้ายคลึงในเป้าหมาย ที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขององค์กรโดยผ่านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบด้านนโยบาย (Policy) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มี 11 ตัวบ่งชี้ จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านนโยบาย เริ่มต้นที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียนว่า “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้แข่งขันกันแต่ให้แข่งขันกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามารถ” เพื่อเป็นการน้อมนำพระราชกระแสรับสั่งดังกล่าว มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หลายๆ หน่วยงาน องค์กร อาทิเช่น มูลนิธิยุวสถิรคุณ หรือ มูลนิธิยุวพัฒน์ในปัจจุบัน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเอง ต่างก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และ



สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (Office of the Basic Education Commission, 2017)

องค์ประกอบสุดท้าย ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญน้อยที่สุดของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มี 7 ตัวบ่งชี้ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า มีโรงเรียนคุณธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ยังมีน้อยมากสำหรับประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Senge (1990) ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ซึ่งผู้คนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างสรรค์ผลงานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นที่ซึ่งเกิดรูปแบบการคิดใหม่ๆ หลากหลาย ซึ่งแต่ละคนมีอิสระที่จะสร้างแรงบันดาลใจ และทุกคนต่างเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 104 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านกระบวนการบริหาร จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านหลักสูตร จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านบุคคล (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ 6) ด้านการมีส่วนร่วม จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ 7) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ 8) ด้านการบูรณาการ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ และ 9) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม จำนวน 19 ตัวบ่งชี้

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบมีน้ำหนัก (Factor Loading) สูงสุด คือ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านการมีส่วนร่วม ($L = 0.88$) เท่ากัน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร และด้านบุคคล (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) ($L = 0.87$) เท่ากัน ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน ด้านการบูรณาการ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม ($L = 0.82$) เท่ากัน ด้านนโยบาย ($L = 0.79$) และด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($L = 0.78$) ตามลำดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน
2. ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ สามารถนำไปพัฒนาเพื่อแก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับนโยบายได้นำไปเป็นข้อมูลในการหาวิธีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินการนโยบายการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยอาจนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนไปขยายผลให้กับโรงเรียนประถมในสังกัด โดยจัดให้มีการอบรมผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรมในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมไปใช้ เพื่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนได้อย่างสูงสุด
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมเชิงรุก ร่วมกับมูลนิธิยุวพัฒน์ หรือมูลนิธิที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมอื่นๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารอย่างยั่งยืน
3. โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ควรนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน (6PsLIC Model) ทั้ง 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการบริหาร (Process) 2) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) 3) ด้านหลักสูตร (Program) 4) ด้านบุคคล (People) (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) 5) ด้านอาคารสถานที่และบรรยากาศภายใน (Place) 6) ด้านการบูรณาการ (Integration) 7) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม (Culture and Shared Value) 8) ด้านนโยบาย (Policy) และ 9) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรม สร้างความยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายผลการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนไปใช้กับโรงเรียนในพื้นที่อื่น ในแต่ละภูมิภาค แล้วทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละโรงเรียน
2. ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

ข้อจำกัดการวิจัย

ระยะเวลา ความต่อเนื่อง ความเข้าใจ เป็นข้อจำกัดในการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังเป็นปัจจัยสำคัญ ในจุดแข็ง และจุดอ่อน ของผู้วิจัยเองในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

References

- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Ballangpattama, T. (2020). *Rūpbāp kānbōrīhān ngān rōngriān khunnatham khōng phū bōrīhān sathan sukā sangkat nakngān kheṭ phūnthīkān prathom sukā* [A Moral School Management Model for School Administrators under the Primary Educational Service Area Office (Unpublished doctoral thesis)]. Mahamakut Buddhist University, Bangkok, Thailand.
- Beane, J. A. (1991). *Curriculum Planning and Development*. Boston : Allyn and Bacon.
- Bhanthumnawin, D. (2016). *Thritsadi tonmai charyatham khon phop nai prathet Thai phua kanphatthana Khon Thai* [Ethical Tree Theory, Discovered in Thailand for the development of Thai people]. Bangkok : National Institute of Development Administration.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative Fit Indexes in Structural Models. *Psychological Bulletin*. 107(2),238-246.
- Bloom, B.S. (1968). *Learning for mastery evaluation comment, center for the study of instruction program*. Los Angeles : University of California at Los Angeles.
- Choenram, T. (2020). Ongkān hāng kānrīanrū : kānrīanrū chāk kān patibat [Learning Organization : Action Learning]. *The Journal of Research and Academics, Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. 3(1),185-196.
- Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York : Cornell University Press.
- Garvin, D. A. (1993). *Learning Organization*. Boston : Harvard University Press.
- Khunbut, T. (2019). Konlayut kānbōrīhān chatkān rōngriān khunnatham thī mī samritthiphon rōngriān bān pāknam (phadoēm Chīn nāwā songkhro) ‘Amphoe Muang Changwat Chumphon [The strategies of management effectively of the moral school of Banpaknum (Padermjeannavasongkroh) school, Muang District, Chumphon Province]. *Journal of Educational Administration Silpakorn University*. 10(1),955-966.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd ed). New York : The Guilford Press.
- Kohlberg, L. (1976). “Moral Stage and Moralization : The Cognitive Developmental Approach” *Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues*. New York : Holt, Rienchart and Winston.
- Marquardt, M. J. and Reynolds, A. (1996). *Building the Learning Organization: A System Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York : McGraw-Hill.



- Meekaew, L. (2016). Happy Heart : songsoēm banyākāt kām ngān dūai watthanatham ‘ongkōn hæng kāmhai [Happy Heart : Promote working atmosphere through corporate culture of giving]. *Organization of Happiness, Volume 4 : Creating Multidimensional Happiness of Organizations*. Bangkok : P.A. Living co., ltd.
- Ministry of Education. (1999). *Phraratchabanyat kamsuksa hæng chat Phutthasakkarat songphanharu isisipsong [The National Education Act, B.E. 2542 (1999)]*. Bangkok : Siam Sport Syndicate Company Limited.
- Moral School Center, Foundation of Virtuous Youth. (2017). *Krabuānkān phatthanā rōngriān khunnatham tham yāngrai hai prasop khwāmsamret [How to develop the moral school process to be successful]*. Bangkok : Sahamitr Printing & Publishing Company Limited.
- Nakornthap, A. (2007). *Lakkān læ nāōkhīt kiēokap būribot thāngkān suksā [Principles and concepts of educational contexts]*. (3rd ed). Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Nāōthāng kān khaphklūān khōngkān rōngriān khunnatham sū phō thō. pracham pīngoppramān Phō.Sō. songphanharu ihoksip [Guidelines for driving the Moral School Project OBEC for the fiscal year 2017]*. Bangkok : Office of the Basic Education Commission.
- Office of the Education Council. (2007). *Kāsoēmsāng khuntham nai rabop kamsuksa thai [Enhancing morality in the Thai education system]*. Bangkok : V.T.C. Communication Ltd.
- _____. (2007). *Rāngān kānpramōēn kānchatkān rianrū thī songsoēm khunnatham charyatham khōng phū rian nai sathan suksakhan phūnthān [Assessment report on learning management that promotes morality and ethics of learners in basic education institutions]*. Bangkok : Pimdee Kampim Ltd.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2006). *Phān phatthanā setthakit læ sangkhom hængchat Chabap thī sip phutthasakrat Songphan haru hasip Thung Songphan haru hasipsi [National Economic and Social Development Plan No. 10 (2007-2011)]*. Bangkok : Office of the Prime Minister.
- Phothong, S. (2020). *Attalak rōngriān khunnatham [Identity of Moral School (Unpublished Doctoral thesis)]*. Bangkok : Silpakorn University.
- Piriyapongrat, P. et al. (2020). Ongprakōp khōng watthanatham ‘ongkōn tām kānraprū khōng bukkhalākōn sathāban ‘udomsuksā ‘ēkkachon sangkat ‘ongkōn khrittāsāsanā nai prathēt Thai [Components of Organizational Culture as Perceived by Personnel of Private Higher Education Institutes under Christian organizations in Thailand]. *Christian University Journal*. (26)4,1-13.
- Purkey, W. W. and Novak, J.M. (2008). *Fundamentals of Invitational Education*. Georgia : International Alliance for Invitational Education.
- Raths, L. E., Harmin, M. and Simon, S.B. (1978). *Values and Teaching: Working with values in the Classroom*. (2nd ed). Ohio : Charles E. Merrill.
- Robbins, S. P. (2003). *Organization Behavior*. (10th ed.). New Jersey : Pearson Education.
- Satawut, N. (2010). *Kānchatkān suksā bāp choēn chuān : nawattakam thāngkān suksā [Invitational Education: An Educational Innovation], Breeding Wisdom Songkhla Nanny Center*. Retrieved June 2021, from <https://kruyaivijai.wordpress.com/articlekruyai>
- Schermerhorn, J. R., Hunt. J.G. and Osborn R.N. (1997). *Organizational Behavior*. (6th ed). New York : John Wiley and Sons.
- Sedlack, R. G. and Stanley, J. (1992). *Social Research : Theory and Methods*. Boston : Allyn and Bacon.



- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization*. New York : Doubleday.
- Songsri, N. et al. (2019). Kānbūrihān čatkān rōngriān khunnatham khōng rōngriān klum khruākhaī bān pōng thī sām [Moral School Management of Banpong 3 School Cluster, Banpong District, Ratchaburi Province]. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*. 10(2),712-724
- United Nations. (1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations : UN Press.
- Venkataraman, S. (2020). State of Moral Stories in School Curriculum. *International Journal of Academic Research Reflector*. 9(5),5-6. doi:10.6084/m9.figshare.13573766
- Weerakitti, P. (2021). *Lakkān læ krabūānkān phatthanā rōngriān khunnatham sī + hok mōdēn tham yāngrai hai prasop khwāmsamret [Principles and processes of moral school development “4+6 model” how to be successful]*. (5th ed). Bangkok : Sahamitr Printing & Publishing Company Limited.
- Wongakson, J. (2019). *Prasitthiphon kādamnōēn ngān rōngriān khunnatham sōphōthō. sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā matthayommasuksā khēt yīsipsām [The Operational Effectiveness of the Moral Schools of OBEC under the Office of Secondary Educational Service Area 23 (Unpublished master's thesis)]*. Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand.